

behoud, alleen nog maar door een teekening of plaat kunnen begrijpen en de natuur zelf onleesbaar vinden. En nog grooter is het aantal dergenen, die de natuur totaal verkeerd lezen en slechts beschouwen van menschelijk-nut's standpunt. Ze zeggen met groot-zelf-vertrouwen: »de dieren zijn er ten pleziere van den mensch«!!! ofschoon elke natuurbeschouwing het tegengestelde bewijst en geen enkele natuurregeling in die richting gaat. Elk levend wezen is er ter wille van zich zelf; zijn doel is: het in glorie laten voortbestaan van zijn speciale soort, en de natuurregeling maakt mogelijk een ongestoord naast elkaar voortbestaan van al die soorten, mits het *natuurlijk* evenwicht zooveel mogelijk gehandhaafd wordt. Hoe meer de limiet bereikt wordt, hoe gelukkiger elke soort zich voelt en hoe voorspoediger elk individu leeft; hoe verder men van de limiet afgaat, hoe onbegrijpelijker en slechter ieders verhoudingen worden, al is de schijn schoon.

Dát is het wat de natuur ons over dit vraagstuk leert; waar bovenstaande menschen die averechtsche begrippen van daan halen is voor een neutraal heelal-beschouwer, een raadsel; of, liever gezegd, het is een kinderlijke en kinderachtige zelf-bedriegerij, die met natuurbeschouwing en verstand niets te maken heeft; deze phantasie heeft al heel wat kwaad gesticht in de natuur en zal dat in de toekomst ook nog doen; vooral daar de primitieve basis van ons gemeenschapsleven nog steeds in die voorvaderlijke bijgeloofs-ideeën wortelt en nog niet rotsvast aan de eeuwige natuurinrichting aansluit, noch vastzit aan onze verstands-ideeën en natuurkennis-resultaten over het heelal.

De basis van het menschelijke gemeenschapsleven is zelfs heden nog *naief*; niet *grootsch*. »Weltnaturschutz!« wordt hoe langer hoe dringerder geroepen, en het woord zelf heeft al een betooverenden klank. Een verrukkelijke brochure met dien naam voorzien, werd in Basel in 1911 uitgegeven, wederom door den beroemden Paul Sarasin, wiens mooie vroegere brochure ik voorheen reeds besprak. Zulke geschriften moesten immers terstond na hun verschijnen in 't Nederlandsch vertaald worden en door de Nederl. Vereeniging voor Vogelbescherming, of door de »Natuurmonumenten-Vereeniging« wijd en zijd verspreid worden, zoodat ieder Nederlander dusdanige geschriften dagelijks las, en van jongs af in dit milieu werd grootgebracht. Want niets helpt zóó goed als het leeren inzien, dat niet één persoon dit of dat beweert of propageert [want dan zegt de groote meerderheid: »nu ja, dat zegt hij, maar hij is anders dan anderen, en daar hoeven wij ons niet naar te richten], maar dat die ééne persoon slechts de woordvoerder voor *veelen* is, en dat het aantal van zulke menschen overweldigend groot is, en dat het juist de menschen van naam zijn, véél en véél knapper dan de woordvoerder, die hetzelfde willen en eender denken en steeds weer op hetzelfde wijzen. Daarom, hoe meer wereldliteratuur er op die punten in ons land verbreid wordt, hoe beter.

Welnu, de titel van bedoelde brochure is: »Ueber nationalen und internationalen Vogel-schutz, sowie einige anschliessende Fragen des Weltnaturschutzes.«

Op blz. 6 zegt Sarasin: »In 't laatste jaar heeft in Duitschland en Zwitserland onder de visschen juist daar het ergste ziekte geheerscht, waar sedert tientallen van jaren door toedoen van den mensch nauwelijks een ijsvogel of waterspreeuw meer voorkomt, laat staan dan een reiger, een meeuw of vischotter.

Waar de arend is uitgeroeid, neemt het »grootte wild« eenige jaren snel, zonder selectie, toe; dan treedt een besmettelijke ziekte op en vernietigt alles. Dat is een natuurwet, een onvermijdelijke, onverbiddelijke, die geen uitzonderingen kent. En zoodra zich de mensch aanmatigt, om de natuurlijke factoren uit te schakelen, die de toename van »het wild« hebben te regelen, heeft die wildsoort schade daarvan. (Overgenomen door Sarasin uit »Diana«).

Verder zegt hij zelf: »De zoogenaamde jagers zochten langen tijd de oorzaak van den achteruitgang van den wildstand, inplaats van in hun eigen vernielingswoede, in het bestaan van het ontzettend kleine beetje nog in leven gebleven »Roofwild«, en een algemeene moord begon op de laatste vossen, marters, wezels, vischotters, roofvogels etc., waardoor slechts dit bereikt werd, dat behalve deze, ook alle andere dieren, dus ook het »jachtwild« verdween. Daarom citeert hij van Dr. Fankhauser: »De bekrompen uitroeiing van roofdieren is zóó te betreuren; in de Natuurhuishouding kan geen enkel dier gemist worden. Vele pachters moeten weer vossen invoeren om de hazenpest meester te worden, nadat ze eerst de vossen terwille van de hazen uitgeroeid hadden«. Later wil ik nog véél meer citeren.

Dordrecht.

P. J. BOLLEMAN VAN DER VEEN.

De Waterrietzanger in Nederland. — In het nummer van 1 Juli 1912 van *D. L. N.*¹⁾, was de heer A. A. van Pelt Lechner zoo welwillend, eenige aanvulling te geven van hetgeen ik, op verzoek van den heer G. Wolda, over den Waterrietzanger had medegedeeld, en wat door dezen heer, in zijn interessant artikel over dien vogel, dan ook was opgenomen.

¹⁾ Het nummer van 15 Juli d. a. v. bevatte, een enkele drukfout meer of minder niet geteld, het volkomen gelijk-luidende stukje nog eens weer.

Hoe dankbaar ook voor de aanvulling van den heer Lechner, in één enkel opzicht, geeft ze mij toch aanleiding tot eene kleine opmerking, die, naar ik hoop, mij ten goede zal worden gehouden.

De heer Lechner verwees in de aanvulling, die hij gaf, o.m. naar zijn „*Oölogia Neerlandica*” en daar staat te lezen: »Deze soort [*Calamodorus aquatica* (Gmelin)], die bij voorkeur uitgestrekte moerassen tot woonplaats kiest, kwam voorheen als broedvogel, evenals *Loc. luscinioides*, ongetwijfeld in niet gering aantal plaatselijk in ons land voor. Thienemann kreeg tusschen de jaren 1845—56 meerdere nesten uit de omgeving van Rotterdam (door tusschenkomst van een zekeren heer Löbbecke)¹⁾ toegezonden.«

Toen ik dit las, drong zich onmiddellijk de vraag bij mij op: die heer Löbbecke van wien Dr. Thienemann de aquatica-nesten uit Holland toegezonden kreeg, was dat iemand van voldoende kennis en voldoende goede trouw om er de determineering van het aquatica-nest aan over te laten? Kan het b.v. niet mogelijk zijn geweest, dat die »zekere heer Löbbecke« het schoenobaenus- of luscinioides-nest voor dat van aquatica hield? Misschien was het de wijze waarop die heer Löbbecke bij ons werd ingeleid, die mij deze vragen suggereerde; want indien de heer Lechner niet zelf eenigszins twijfelde aan de werkelijke autoriteit van den heer Löbbecke, waartoe diende het dan hem te voorzien van het praedicaat »een zekere«, dat stellig niet in staat is, het vertrouwen in iemand te versterken?

Nu is het werk van Dr. Thienemann door langdurige en ernstige ziekte van den auteur onvoltooid gebleven; wellicht is het door diezelfde oorzaak onvoldoende gecorrigeerd gebleven en zou, indien aan Thienemann een langer gezond leven beschoren ware geweest, de geheele passage der Hollandsche aquatica-nesten, geschrapt zijn geworden.

Mocht inderdaad de Waterrietzanger »voorheen als broedvogel, in niet gering aantal plaatselijk in ons land zijn voorgekomen«, zooals de Heer L., op grond der Thienemannsche gegevens concludeert, dan blijft het in hooge mate onverklaarbaar, dat zulks ook bij Temminck en Schlegel, tijdgenooten van Thienemann en zooveel dichter bij de bron gezeten dan deze, niet bekend is geweest.

Beiden toch maken geenerlei melding van het broeden van den Waterrietzanger in ons land, terwijl Schlegel hem zelfs in 't geheel niet als inlandsche vogel blijkt te kennen.

Albarda scheen evenmin aanleiding te hebben, de attentie op de uitspraak van Thienemann te vestigen; dat zoowel Albarda als Schlegel, niet met het werk van Thienemann bekend zouden geweest zijn, is eene onderstelling, die, van twee zulke belezen mannen, al te gewaagd lijkt.

Hoe het zij, de viri doctissimi „in rebus ornithologicis”, zijn in dit geval blijkbaar niet van dezelfde meening, en waar ik, zoo ik in gebreke bleef, de Rotterdamsche aquatica-nesten van Thienemann in navolging van den heer Lechner, te memoreeren, mij zoowel op Hollandsche tijdgenooten van Th. (Temminck en Schlegel) als op nauwgezette latere auteurs (Albarda, Snouckaert van Schauburg en Van Oort) kan beroepen, — die immers niet anders deden — daar geloof ik, dat ik mij niet te zeer behoef te schamen over de onvolledigheid, waarop de heer Lechner meende, mij, op overigens zoo beminnelijke wijze, attent te moeten maken.

Ten slotte zou ik nog willen opmerken, dat, volgens eene mededeeling van Mr. R. Baron Snouckaert van Schauburg in het jaarboekje (1911) van de Club van Nederlandsche Vogelkundigen, in September 1911 een negental Waterrietzangers bij den vuurtoren in een der kustplaatsen van ons land, zijn bemachtigd. Deze vogels kwamen alle in de collectie van den referent.

Ede (G).

J. L. F. DE MEIJERE.

Een zwam als „insektenetende plant”. — Bij de reeds lang bekende reeks van insekten-etende bloeiplanten heeft zich een zwam gevoegd. Evenals gene verteert ook zij de kleine diertjes nadat zij ze eerst heeft gepakt. Bij het woord zwam zou men allicht aan parasitisme denken, doch dit is het niet. — In een stilstaand water bij Graz vond *Sommerstorff* (Österreich: Bot. Zeitschr. 1911) een *Phycomyces*, die vrij of epiphytisch op *Cladophora* (een vertakt draadwier) leefde. Het mycelium bestaat uit lange, stijve, buisachtige hyphen, waaraan loodrecht en op ongelijke afstanden korte zijtakjes ontspringen. De toppen van die zijtakjes zijn gevuld met een sterk lichtbrekende stof, goed te herkennen. De waarnemer zag aan vele toppen doode en levende Raderdiertjes hangen. Onder het mikroskoop gelukte het hem waar te nemen hoe die diertjes door de zwam gepakt worden. Een raderdiertje zoekt langs een wierdraad naar voedsel en, zodra het de spits van zoo'n zijtakje met den mond aan raakt, blijft het hangen en kan plotseling niet meer los. Merkwaardig was de hulpeloosheid van die betrekkelijk nog groote diertjes tegenover die dunne teere zwamdraden. Ze sloegen flink met hun staartje heen en weer, doch zeer zelden gelukte het hun om nog aan den dood te ontsnappen; en dat slechts alleen wanneer hun staarteinde een vast punt kon bemachtigen. Opvallend was de snel geringer wordende beweeglijkheid der diertjes. Ze

¹⁾ Cursiveering van mij. DE M.